

Ferdinandy György

TIGRIS

Nagy tévedés az élet. Önmagunkról még csak-csak, de másokról, embertársainkról édeskeveset tudunk. Azt is rosszul.

Engem például – legokosabb, ha csak magamról beszélek –, tehát engem amolyan kalandorfélének tartanak. Világutazónak. Ezért is olvassák a könyveimet. Pedig én valami egészen mást szeretnék mondani. Éppen az ellenkezőjét annak, ami – hogy úgy mondjam – hírbe hozott.

Mert nem, nem vagyok kalandor. Hiába éltem három kontinensen és harminchárom helyen, nekem hiányzik – igen, még ma is! – minden régi helyszín, ahol megvettem a lábam. Ezért is jöttem haza fél évszázad után. Más kérdés, hogy itthon, a szülőföldemen sem találtam meg magam.

De ez most nem tartozik ide. Innen, hazulról a régi, az elhagyott helyekre vágyakozom. Nem csak így, szóban, papíron: ha tehetem, visszajárok. Megállapítom újra meg újra, hogy amit kergetek, légvár. Ismerős idegen.

Most éppen Floridában. Az Everglades, az ősmocsár határán. Valamikor, még az új évezred hajnalán azt hittem: végérvényesen itt maradok.

Nem túl szép hely, még csak barátságosnak sem mondható. Tükörsima síkság, hártalan égbolt. Nyugaton az autósstrádák peremén bukik a tengerbe a nap. De hát nem mindegy? Itt rendeztem be a házam, itt kalapáltak helyre a kirurgusok.

Most pedig újra itt. Leparkolok a téren, behajtani nem tudok. Itt járkáltam körbe-körbe, mint a halálraítélt. A pálmator, az iskola, az apró, barna tó, semmi sem változott. Ez pedig a házam. Itt éltem. Én lettem volna? Volt valami többletem. Hogy mi? Talán az önbizalom. Valami buta reménység, hogy ezentúl ez lesz az otthonom.

Nem ismertem senkit, ez sem számított. Errefelé nem szokás felkelteni a szomszédokat. Járkáltam körbe-körbe, elszántan, állhatatosan.

*

Senki sem törődött velem. Egy macska volt az első, aki örökre fogadott. A Tigris, mert később Tigrisnek neveztem. Eleinte csak messziről figyelt: apró vágókkal követett az utat szegélyező nárciszbokrok védelme alatt.

Azután napról napra egyre közelebb. Hívtam persze én is, ha egyedül éreztem magam. Nem emlékszem, mikor követett először a házba. De megérinteni még akkor sem hagyta magát. Evett a maradékból, megitta, amit kitöltöttem neki, a tejet. Azután odaült az ajtó elé, és amint lenyomtam a kilincset, kiment.

Nem marasztaltam. Olyan volt, mint egy vadállat. Nesztelen, puha léptek, tágra nyílt, sárga szempár. Élt a sarkon, a közelben egy férfi. Nem valami jó állapotban, a mentő gyakran megállt a háza előtt. Azután – gondolom – meghalt az az ember. Ez pedig, ez a Tigris az ő macskája lehetett.

Elmúlt egy hónap is, mire először megsimogattam. De sokáig akkor sem maradt velem. Elcsavargott minden éjjel, ebből, a csavargásaiból nem engedett. Reggel, amikor behoztam az újságot, átrohant a lábam között. Napközben aludt és evett. Azután elnyúlt

előttem az asztalon, és nézte, amint a ceruza jön-megy, kaparászik a papíron. Ha kedve támadt, oda is kapott.

– Nyugi! – szóltam rá ilyenkor. Gyakran beszéltünk. – Nyugi – mondtam. – Írom az életemet!

Nem tudom, honnan vesszük, hogy butábbak nálunk, embereknél az állatok. Talán a Bibliából. Elhisszük a lélekről szóló számszavakat.

Mindenre kíváncsi volt. Szerette nézni azt is, ahogy reggelizem. Nem dugta az ételbe az orrát, csak ellenőrizte, hogy mit eszem. Lenyalta a vaját, amit az ujjam hegyére kentem. Ennyi. Jó volt így, kettesben az élet. Az is, hogy Tigris nem hagyta betörni magát.

Egyetlenegyszer szóltam rá közös életünk ideje alatt. Egyetlenegyszer emeltem fel a hangomat. Értette ő is, hogy rossz fát tett a tűzre, de hát nem tudta türtőztetni magát: nagyon szerette a tonhalat.

Aznap éjjel letett az újság mellé egy nagy, fekete gyíkot. Megajándékozott. Nem tudta másképp kimutatni, amit érzett: ennem adott. Reggel pedig, a mindennapi vajacska után, az orromhoz dörgölte az orrát. Így ért véget az eset, amikor elcsente a tonhalat.

Délutánonként alszom egy órát, mint minden korán kelő öreg. Ilyenkor elnyújtózott ő is a lábamon. Így éltünk. Békésen, harmonikusan.

*

Megszokta, hogy időről időre elmegyek. Megszokta, de nem szerette. Ráfeküdt, amikor kivettem az ágyra a kofferomat. Ilyenkor előfordult, hogy még éjjel is bent maradt. Hogy mit csinált, amikor magára hagytam, nem tudom. Nyilván élte az életét. Úgy, mint mielőtt az utamba akadt.

Míntha nem is bánta volna, ha néhány napra magára marad. Csak akkor esett kétségbe, amikor eladtam a házat. Aznap hallottam először a hangját. Addig néma volt, még csak dorombolni sem tudott. Délutánonként némán dagasztott a lábamon. Most azonban halkán elsírta magát. Valahonnan mélyről tört fel belőle a hang.

Elszaladt aznap este is. Nem volt otthon, amikor lezártam a kofferokat. Nekem se jutott eszembe, hogy ez most a vég. És hogy nem látom őt soha többé. Azt hittem, hogy otthon, a szülőházamban lesz majd kivel megbeszélmem a dolgaimat.

Most meg újra itt.

Körbejárok, úgy, mint a műtét után. Ilyenkor, napközben a parkolóhelyek üresek. Elhaladok a klubház és az uszoda előtt. A vén kertész most is ott matat a konténereknél. A szökőkút medencéje üres.

Itt megálltam annak idején. Kifújtam magam, megropogtattam a csontjaimat. Később már húsz perc alatt körbejártam ezt a kezdetben félórás utat.

– Visszajött? – kérdi a szomszéd. – Nézegessen csak! – teszi hozzá. – Mert itt semmi se változott.

A szomszédaim kubaiak. Mennének – mondják – haza ők is. De nekik még korai a dolog.

– És? – faggatnak. – Milyen? – Én pedig vonogatom a vállamat.

– A macskával mi lett? – kérdezem.

– A tarkával?

Tigrisnek hófehér dolmánya van.

– Néha látom – mondja az asszony. – Eleinte visszajárt. Azután elmaradozott.

– Van gazdája! – teszik hozzá. – Valaki örökölte. Ilyenek az állatok.

Szóval körbejárok. Benézek a konténerek mögé, végigpásztázom a bokrokat. A pálmásor, az iskola, az apró, barna tó.

Csak a reménység. Csak az önbizalom.

És ha nincs gazdája? Ha itt él a konténerek alatt? Vajon mire gondolnak az ilyen becsapott, magukra hagyott állatok?

Lehet, hogy semmire. Meglátogatják ők is a múltat.

Itt, Floridában az autósztrádák ívén bukik a tengerbe a nap.

„A TÖRTÉNELEM KEREKE GYORSABBAN FORGOTT, MINT AHOGY AZ ÉN TOLLAM HALADT” (I)

Kornai Jánossal Tardos Károly beszélget

A gazdasági vezetés túlzott központosítása

– *Miként indult tudományos pályád a marxista gazdaságtudomány kritikájának jegyében?*

– Bizonyos fokig el kell választanom azt a két folyamatot, amely a kérdésben egyetlen folyamatként jelentkezik. Az egyik a magam álláspontjának a kialakulása Marxszal kapcsolatban. A másik, hogy miképpen indult a tudományos pályám.

Marxszal való szellemi hadakozásom, vagyis a próbálkozásom, hogy önmagamban revideáljam a marxizmussal és Marxszal kapcsolatos nézeteimet, 1953 után, Sztálin halála után indult meg. Ekkor világszerte a kommunisták, marxisták egy része elkezdett ezen elmélkedni. Ez tehát nem a személyes pályámmal és a személyes sorsommal függött össze, hanem azzal, hogy mindaddig vakon hittem a kommunista párt eszméiben, és azzal együtt elfogadtam annak elméleti megalapozásaként a marxizmust. Amikor megintott a hitem a kommunista eszmékben, a kommunista párt politikájában, a magyarországi helyzet kommunista megítélésében, akkor ezzel összefüggésben kezdődött meg önmagamban annak a revideálása, hogy tulajdonképpen helyesek-e az elméleti alapok. Tehát az indítékot a marxizmussal kapcsolatos nézeteim revíziójára az élettapasztalatok, a körülöttem lezajló események adták meg. Újra elővettem az eredeti Marx-könyveket, és elkezdtem olvasni olyan műveket is, amelyek Marxot bírálják.

– *Nyugaton megjelent műveket?*

– Igen, köztük régen írott, de ma is érvényes műveket is. Például Böhm-Bawerknek, a határhaszon-iskola egyik megalapítójának is van egy klasszikus Marx-kritikája, amelyet 1920-ban publikált. Sok más szerzőnek a művét is elolvastam, és ezek segítettek nekem ezt a kérdéskört áttekinteni. Hozzá kell még tennem: nem egyszerűen gondolkodni kezdtem azon, hogy mi a probléma Marxszal, és nem is csak a könyvekhez fordultam kritikai gondolatokért, hanem beszélgettem is Marxról egy-két barátommal. Tehát ez volt az egyik folyamat.